

Pěstování a využívání léčivých rostlin a nařízení EU

Nařizované směrnice EU kritizuje prof. Pavel Valíček, DrSc. v Iniciativě proti institucionalizaci přístupu k léčivým zdrojům v EU, ve výzvě Nedejme si přírodu ! V posledních 10 letech přijal Evropský parlament větší počet nařízení a směrnic, které ve jménu tzv. "ochrany spotřebitele" zásadně omezí a zčásti už omezují léčivé rostliny v každém členském státě EU. Cílem iniciativy Nedejmesipřirodu.cz je oslovit české zákonodárce, odbornou i laickou veřejnost a upozornit na nerozumnost této protibylinné legislativy, na její negativní dopad na zdraví a na obrovské ekonomické škody, které tato legislativa napáchá.

Cílem naší snahy je vytvořit smysluplný a právně relevantní postup (petice, europetice, nebo ústavní stížnost), který získá potřebnou podporu veřejnosti a kterým se veřejný názor promítne do praxe – konkrétních zákonných a systémových změn chránících právo na neinstitucionální přístup k léčivým rostlinám a přírodě obecně. Chceme získat podporu co nejširší části veřejnosti a následně také podpisy pro finální dokument. Máme zájem o názory nezávislých odborníků jako argumentační podklad pro politiky. Chceme pomoci, aby se výrobci, prodejci i zákazníci obeznámili se skutečným stavem této věci a domluvili se na společném postupu.

Výzva proti institucionalizaci přístupu k rostlinným léčivým zdrojům v EU

Proč jsou léčivé rostliny tak důležité

Fakt 1: Léčivé rostliny mají potenciál řešit podstatné zdravotní problémy

Dostí rozšířená představa, že byliny jsou vůči průmyslovým lékům jaksí nepodstatné, méněcenné, je mylná. Díky úspěchům chirurgie, antibiotik a očkování v předešlém století se "bylinářství" dostalo do úzadí. Dnešní biochemici ale opět obrací pozornost k milionům molekul obsažených v tisících druhů rostlin a hub. Najdou se mezi nimi takové, které jsou mnohem účinnější a bezpečnější, než stávající průmyslové léky. A není to pouze kozlík nebo třezalka na depresi, ale i množství dalších druhů z celého světa, z nichž některé pomáhají i u chorob vzácných nebo obtížně léčitelných. (Třeba i arterioskleróza, hypertenze, artritida, alergie, rakoviny...)

Fakt 2: Léčivé rostliny jsou mnohonásobně bezpečnější než průmyslové léky

V USA, kde přípravky z léčivých rostlin užívají desítky milionů lidí, zaviní bylinná léčba statisticky smrt asi 2 lidí ročně (používáme příklad USA, protože pro EU ucelená statistika není k dispozici). Na tento fakt nedávno upozornil světoznámý odborník na léčivé rostliny Dr. James A. Duke^[ref]. Pokud bychom pro USA předpokládali pouze dva miliony lidí léčených bylinami, znamená to, že úmrtnost v důsledku bylin je nejvýše 1 : 1 000 000. Ve srovnání s tím, léky na předpis způsobily podle zprávy American Medical Association^[ref] v roce 2005 smrt 15 107 lidí, tedy 1:14 000 vzhledem k počtu těch, kteří v USA užívají léky na předpis (184 milionů v r. 2004^[ref], předpokl. 200 milionů pro 2005). Chirurgické operace a pobyt v nemocnici je ještě nebezpečnější – třeba podle American Association of Retired Persons umírá v USA v důsledku lékařského omylu 1 z 250 pacientů.

Bezpečnost bylin pro člověka má své evoluční důvody

Ti, kteří žálí na volnou dostupnost bylin, si v různých časopisech určených pro lékařské publikum stýskají na dva hlavní "problémy": Že byliny nepodléhají stejnému režimu klinického testování jako průmyslové léky (což je prý nefér), a že někteří lidé byliny obhajují magickou rovnicí přírodní = neškodné.

Přítom dochází k zamlžování toho, že relativní bezpečnost bylinných přípravků je realitou, za níž stojí evoluční důvody. Jinými slovy, díky evoluci mají léčivé rostliny u lidského druhu své klinické testování už z velké části za sebou. Rostliny dodržují při syntéze svých sekundárních metabolitů určitý biochemický kodex, platný miliony let, na který jsme již po všech stránkách zvyklí. Se svým původem stromových, převážně býložravých a plodožravých živočichů vlastnime zaživací trakt, který rostlinám rozumí, a játra, jejichž detoxikační systémy se sice nevyrovňají králíčím, ale mnozí jiní savci nám je mohou závidět. (Zatímco králík se neotráví ani muchomůrkou zelenou, pro psa je jedovaté i kakao a cibule.)

V rámci lidské civilizace navíc existuje dlouhodobá kultura (souhrn tradičních poznatků) týkající se sběru a použití léčivých rostlin. Jinými slovy, člověk je svými játry, mozkem a kulturou k používání rostlin vybaven v zásadě lépe než specializovaní býložravci. Navrhovanou regulační legislativu člověk potřebuje asi jako bobr potřebuje na břicho přišít nafukovací kolo. Neznamená to, že bychom si rostlinami nemohli uškodit. I bobr se může utopit a to nafukovací kolo ho někdy snad zachrání. V určitém smyslu se dá dokonce říct, že s nafukovacím kolem lépe plave. Ale celkově mu to pouze škodí.

Fakt 3: Léčivé rostliny jsou levné – rostou zdarma v přírodě

Léčivé rostliny a jejich obsahové látky rostou zdarma v přírodě, jen stěží je lze patentovat nebo jinak monopolizovat. (S výjimkou špatné plošné legislativy!!!) Širší využití prokazatelně účinných léčivých rostlin znamená, že se populace levněji a účinněji udržuje v lepším zdravotním a produktivním stavu.

Přísný režim pro průmyslové léky má své důvody

Zákonný režim, který platí pro průmyslové léky, je výsledkem historie problémů a smrtelných neštěstí, když se neznámé látky příliš brzy zavedly do celospolečenského užití. Sahá od volného prodeje radioaktivních tabletek, [Heroinu](#) (kteréž slovo je původně obchodní značka morfinu), [kokainu](#) a amfetaminů k novějším aférám (stačí říct slovo [thalidomid](#)), které zpečetily přísný režim pro průmyslové léky.

Výrobě a dovozu průmyslových léků se dnes mohou věnovat pouze firmy se zvláštním povolením (farmaceutické firmy). Pro každý jednotlivý léčivý přípravek je nutné provést náročnou registraci zvláště v každé zemi, kde se bude prodávat. Při vývoji nových přípravků je dále nutné provést speciálně předepsané studie, které musí nejdříve prokázat, že přípravek není příliš jedovatý, není mutagenní, teratogenní, karcinogenní (tzv. předklinické studie) a že přípravek má deklarované léčebné účinky (tzv. klinické studie, které se provádějí přímo na pacientech). Zvláštnímu režimu podléhá i prodej: Léky se nesmí prodávat v běžných obchodech nebo online, pouze v lékárnách pod dohledem oprávněné osoby, se striktními náležitostmi balení, informací na obalu, na přiloženém letáku atd., které právě jsou při registraci schvalovány.

Tato přísnost si ale bere svou daň. Je známým faktem, že obtížnost uvádění léků na trh podporuje monopolizaci a výrazně zpomaluje inovaci, a to především pro méně časté choroby (léky na ně se méně vyplácejí). Měli bychom se vyhnout nutkání brát tento režim za vhodný "férový" příklad pro léčivé rostliny.

Jakou legislativu EU pro léčivé rostliny zavádí - [Evropské směrnice a nařízení o léčivých rostlinách](#)

EU legislativa zavádí pro léčivé rostliny nepřiměřenou regulaci. Dochází k jejich vyjmutí z režimu potravin a odsunutí do vysoce omezujícího režimu, který byl šitý na míru pro průmyslové léky. Dále zakazuje užívat u potravin tvrzení, která by naznačovala jejich vliv na zdraví, s výjimkou tvrzení, která budou schválena Evropskou komisí.

Tato legislativa se v prosazuje s poukazem na případy přehnané či zavádějící reklamy u potravin a výživových doplňků, kterých není málo. Většina z těch, kteří za ni hlasují, si ale možná neuvědomuje, že její hlavní obětí jsou léčivé rostliny a že negativní dopad jejich restrikce mnohonásobně převáží společenský prospěch dosažený omezením brebentění při prodeji potravin a potravinových doplňků.

Jaké jsou důsledky zaváděné legislativy

Pod záminkou "ochrany spotřebitele" odebírá spotřebiteli možnost volby: zásadně omezuje nabídku a zvyšuje ceny na trhu léčivých rostlin:

- Vyvolá nárůst (zbytečné) byrokracie
- Omezí svobodu volby spotřebitele
- Zvýší už tak vysokou monopolizaci "trhu se zdravím"
- Ve výsledku přinese ekonomické ztráty pro jednotlivce i celého společenství

Hlavní ekonomické ztráty v důsledku zaváděné legislativy vzniknou zhoršením zdravotního stavu obyvatelstva. Další ztráty vzniknou v důsledku podpory monopolizace trhu a v důsledku nárůstu administrativních procedur. Institucionalizace přístupu k rostlinným léčivým zdrojům zákonitě omezuje volbu spotřebitele a prohlubuje izolaci člověka od přírody.

Jakékoliv očekávané pozitivní důsledky jsou mizivé

Nevíme co přesně motivuje tuto legislativu, ale pokud je to především snaha o zajištění kvality přírodních léčiv na trhu v důsledku lepší kontroly, omezení lživého či zavádějícího vychvalování potravin a přírodních léčiv, omezení toho aby se léčivým rostlinám připisovaly silné léčivé účinky, které jsou doménou "profesionálních" léků, a v důsledku toho všeho zvýšení kvality a neutrality informovanosti spotřebitele a případná záchrana lidských životů v důsledku předešlého, tak je potřeba uvést, že pro potraviny i klamání spotřebitele už zákony máme. Nevytvářejte zbytečně nové. Kromě toho, kvalita v tržních podmínkách je též věcí značky a spotřebitelské volby.

Marginální zvýšení kvality u registrovaných přípravků **se stonásobně vymstí vymizením vzácnějších bylin a přípravků a radikálním snížením diverzity a konkurence trhu**, což nakonec povede k jevu opačnému – výraznému snížení kvality celkové nabídky, to vše za dodržení nejpřísnějších registračních požadavků, stejně jako se to stalo na trhu s průmyslovými léky.

Ze statistik je vidět, že u bylin situace opravdu nehoří z pohledu ohrožení lidských životů, jak tomu je u průmyslových léků (problémy s jedovatými bylinami jsou stejné jako s jakýmkoliv jinými jedovatými potravinami a návykové byliny už také řeší zvláštní zákon), jako problém to pocítují jen a pouze farmaceutické společnosti zabývající se výrobou syntetik.

Léčivé rostliny se dlouhou dobu prodávaly v režimu potravin a žádné problémy, otravy atd. z toho nevznikly. K zavádění takové legislativy pro ně není důvod.

Co navrhujeme? Navrhujeme, aby byl neinstitucionalizovaný přístup k léčivým zdrojům přírody de facto chráněn jako jedno ze základních práv občana.

Co dodat? Uvědomujeme si, že i léčivé rostliny mohou být pro člověka nebezpečné, jejich institucionalizace je ale mnohem nebezpečnější. Je to jako nařízení, že v rámci ochrany návštěvníku přírody, je možno jezdit do přírody pouze v tanku. Uvědomujeme si, že informace podávané některými prodejci můžou být lživé, ale "chránit" zákazníka tím, že nedostane informace žádné je mnohem horší, seznam centrálně schvalovaných tvrzení svobodný přístup nezaručí.

Přidejte se k nám !